HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואם נאנו לו מספגי להו. אין להם מהלך בעבר זה והולכין על כרחן דרך שפתו הסנית שהרי על כרחן כשהולכין כנגד היער של עכו"ס יצאו בשפתו הסנית ובכשיגיעו כנגד לוז למה יטריחו לעבור מת רוחב הסיס והרי הן ליכין לחזור ולעבור לד אחר כשהלתה הקלילה (ה):

חזא דהוה אזח. יער שהניח רבה בר רב הונא לפי שאין העליונים והתחתונים קוללין ורבה בר רב נחמן לא היה יודע שכן היה שיחת עליון ותחתון של עכו"ס המושל: **יד הסרים והסגנים.** פסוק הוא בספר עזרא: **תיקון ענפיה.** ימותו בניו: **לגלי גפת.** הכל מסייעין לגדור חומת העיר ולהעמיד שעריה שלא יכנס בצע שומרים לעיר: **לגלי.** שעריס כמו ברכות (דף כח.) טרוקו גלי: **גפת.** סתימת העיר כדתנן לעיל (דף סה:) מלא אחר הגפה גוחלות: **לא ליריכ טירופת.** תורתו משמרתו כדכתיב (משלי ו) בשכבך תשמור עליך: (ג) **לכריה דפתיא.** לכרות מעין או בורות למיס לשתות: **ואפילו מרבנן.** שהרי גם הס לריכים לשתות. ועל הס כלי שתותין בו משקין שקורין פתיא בלעז שתרי מרמי קרי ליה כריה לפתיא: **דלא נפקי בהלנוזא.** שאין יולאין בעלי בתים עצמן בהלנוזא ובשוכלוסא לחפור שלא גודין מעות ושוכרין פועלים: **נאו בני מיפק וכו'.** גגאי הוא להן: **לכריה דנהרא.** כשמעלת שרטון ונופלים בה אבנים ומעכבין מרוצת המים וכורין ומנקין תוכו להעביר מכשוליו: **שפאי מסייעי נעלאי.** כשהעליונים מתקנין כנגדן למעלה יש על התחתונים לסייען שמכשולין העליונים מעכבים מים מלירד ונמלא תיקון העליונים לעזרת התחתונים: **אבל העליונים אין לריכין לסייע את התחתונים.** כשמתקנין למטה שתיקון של מטה אינו לעזרת עליונים שלא לרעתם שכל זמן שהמים לגיס למטה הנהר מתמעט למעלה והשדות שלהן מתייבשות: **וחילופא במיא דמיטרא.** כגון בעיר שהמים קשים להרפות טיט ולקלקל את הלריכים ועושין להם חריץ בתוכה להוריד המים תוך לעיר אם נתקלקל החריץ כנגד התחתונים וכורין להם העליונים לריכים לסייע את התחתונים לכרות כנגדן שכל זמן שלא ירדו המים התחתונים תוך לעיר יעמדו העליונים במקומן אבל תחתונים אין להן לסייע לעליונים לכרות למעלה שכל זמן שלא ירדו העליונים למטה טוב להן לתחתונים: **ומקנא לעלמה.** בפני עלמה כשמגעת כנגדה אין אחר מסייעה: **המקלחות מים.** מים שרוחין מי מטר: **לניב אחד.** חריץ מתוקן להוריד מי גשמים זו: **כולן מקנאות עם התחתונה.** מסייעות אותה לתקן כנגדה כדפרישית לעיל: **האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא.** בשני הפרסיים היה הקרקע מופקר לכל הקודם להחזיק בו ולפרוע למלך טסקא דהוה מס של קרקע. ואם בא אחד ומחזיק על שפת הנהר מקום שהספינות עולות לגמל וליריך מקום פנוי הרבה לפורקי משאות לספינות ולטוענין מתוכן ומוליאין וזה המחזיק לבנות שם בנין או לחרוש ולזרוע: **חליפא הוי.** שמקלקל מקום לרבים: **אבל סנוקי.** מדינה של מסלקין ליה: **והאידנא דכתבי פרסאי.** לאותן הכותבין שדות על שפת הנהר קבי לך השדה על תוך הנהר מלא לואר הסוס והלוקמין גוררין רחוק מן הנהר שלא לקלקל את מקום הרבים ואם בא אחד והחזיק מן הגדר ולגד הנהר מסלקין ליה לפי שהיה קטיה לבעל הגדר על תוך המים: **ביני אחי.** שדה העומדת ליקח בטסקא ושדות שני אחים סמוכין לה מכאן ומכאן: **ואי משום דינא דבר מצרא.** אם אינו לא אחים ולא שותפים שלא מכח מלרעות בתין על המחזיק ומוסרים אנו היינו מניפים לקחתה שאנו לריכין לקרקע וטוב לכל אחד לקנות בסמוך לו ולא ליקח במקום אחר: **לא מסלקין ליה.** דלא מיכפת ליה לדידע דבר מצרא כלל: **ועשית הישר והטוב.** דבר שאי אתה נאסר כ"ב שתמלא קרקעות במקום אחר ולא תטריח על בן המלר להיות נכסיו תלוקין: **אמת לאימלוי ביה.** שדה היולאה ליימכר ובא אחר ונטל רשות מבן המלרן וא"ל זיל זבון: **נהרדעי אמרי לריך למקני.** דאי לא קנה מיניה מני אמר ליה משטה הייתי בך כדי להטמידה על דמיס הרחויין לה שאם באתי אני אלל הבעלים היה מעלה לי בדמים בשביל שתביאה עלי: **השתא דאמרת לריך למיקנייה מיניה.** ס"ל אין קנייטו של זה כלום שם אייקר או זול מרעת ברשותה דבר מלרע אייקר או זול ולא יוסיף ולא יגרע הלוקח מלקבל דמים שנתן בה דכי אייקר רווחא דבר מלרע הוא וכי זול פסידא דבר מלרע הוא: **ואי לא יהיב ליה מאתן.** דגבי דהאי הוא דאוזיל: **בי מלעי דנכסי.** של מוכר. שדות המוכר מקיפות לה מכל לד: **תזינן אי עידית היא.** דבר העשוי לימכר לעלמו שאינו דומה למאר שדות הסמוכות לה: **וזיניה וזיני.** ואין מלרני המוכר יכולים למלקו שהרי יש ביניהן הפסק:

ואי

ליקוץ ענפיה. שזה היה חומו יער עלמו של פרזיק רופילא ולא היתה ידו במעל כלל ולכך קילל: **האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא.** קיבל בטסקא מן המלך בדפר' בקונטרס ולהכי קאמר דלמחזיק ולא קאמר דזבין כדלמרינן לקמן זבין במאתים זבין מעכו"ס וכן הכי מלן דלמחזיק ביני אחי דבסמוך מפר"ת דוקא בלמחזיק שהיתה קרקע הפקר וקבלה מן המלך בטסקא לא מסלקין ליה ולכך נחמן דוקא ביני אחי מסלקין ליה שעשה יותר מדאי שלא כהוגן להחזיק ביני אחי אבל משום מלרעות לא מסלקין ליה ללא שייך כאן ועשית הישר והטוב כיון שיוכלו לקבל מן המלך ולא חשו אבל במכר מודיס הס כ"ע דשייך דינא דבר מלרע ללא לרבה בר רב נחמן [א]אמר רב יהודה [ב]הכל לאוגלי גפא ואפילו מיתמי [ג]אבל רבנן לא מ"ט רבנן [ד]לא צריכי נטירותא [ה]לכריא דפתיא ואפילו מרבנן ולא אמרן אלא דלא נפקי [ו]באוכלוזא [ז]אבל לאוכלוזא לא דרבנן לאו בני מיפק באוכלוזא נינהו אמר רב יהודה לכריא דנהרא תתאי מסייעי עילאי לא מסייעי תתאי וחילופא במיא דמיטרא תניא נמי הכי [ח]חמש גנות המסתפקות מים ממעין אחד ונתקלקל המעיין כולם מתקנות עם העליונה נמלאת התחתונה מתקנת עם כולן ומתקנת לעלמה [ט]וכן חמש חלרות שהיו מקלחות מים לביב אחד ונתקלקל הביב כולן מתקנות עם התחתונה נמלאת העליונה מתקנת עם כולן ומתקנת לעלמה אמר שמואל האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא חליפא הוי סלוקי לא מסלקין ליה והאידנא דקא כתבי פרסאי קני לך עד מלי צוארי סוסיא מיא סלוקי נמי מסלקין ליה אמר רב יהודה [י]אמר רב האי מאן דאחזיק ביני אחי וביני שותפי חליפא הוי סלוקי לא מסלקין ליה ורב נחמן אמר [יא]נמי מסלקין ואי משום דינא דבר מלרא לא מסלקין ליה נהרדעי אמרי [יב]אפילו משום דינא דבר מלרא מסלקין ליה משום שנאמר [יג]ועשית הישר והטוב בעיני ה' אתא אימלך ביה אמר ליה איזיל איבון ואמר ליה זיל זבון צריך למיקנא מיניה או לא [יד]רבינא אמר לא צריך למיקנא מיניה נהרדעי אמרי צריך למיקנא [טו]והלכתא צריך למיקנא מיניה השתא דאמרת צריך למיקנא מיניה אי לא קנו מיניה [טז]אייקור וזול ברשותיה זבן במאה ושוי מאתן [יז]חזינא אי לבולי עלמא קא מוזילא ומזבין יהיב ליה מאה ושקיל ליה ואי לא יהיב ליה מאתן ושקיל ליה [יח]זבן במאתן ושויא מאה סבור מינה מצי אמר ליה [יט]לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי [כ]הכי אמרי נהרדעי משום דרב נחמן [כא]אין אונאה לקרקעות זבין ליה גריוא דארעא במיצעא נכסיה [כב]חזינן אי עידית היא אי זיבורית היא זביניה זביני ואי

תוך הסוף אבל. יער שהניח רבה בר רב הונא לפי שאין העליונים והתחתונים קוללין ורבה בר רב נחמן לא היה יודע שכן היה שיחת עליון ותחתון של עכו"ס המושל: **יד הסרים והסגנים.** פסוק הוא בספר עזרא: **תיקון ענפיה.** ימותו בניו: **לגלי גפת.** הכל מסייעין לגדור חומת העיר ולהעמיד שעריה שלא יכנס בצע שומרים לעיר: **לגלי.** שעריס כמו ברכות (דף כח.) טרוקו גלי: **גפת.** סתימת העיר כדתנן לעיל (דף סה:) מלא אחר הגפה גוחלות: **לא ליריכ טירופת.** תורתו משמרתו כדכתיב (משלי ו) בשכבך תשמור עליך: (ג) **לכריה דפתיא.** לכרות מעין או בורות למיס לשתות: **ואפילו מרבנן.** שהרי גם הס לריכים לשתות. ועל הס כלי שתותין בו משקין שקורין פתיא בלעז שתרי מרמי קרי ליה כריה לפתיא: **דלא נפקי בהלנוזא.** שאין יולאין בעלי בתים עצמן בהלנוזא ובשוכלוסא לחפור שלא גודין מעות ושוכרין פועלים: **נאו בני מיפק וכו'.** גגאי הוא להן: **לכריה דנהרא.** כשמעלת שרטון ונופלים בה אבנים ומעכבין מרוצת המים וכורין ומנקין תוכו להעביר מכשוליו: **שפאי מסייעי נעלאי.** כשהעליונים מתקנין כנגדן למעלה יש על התחתונים לסייען שמכשולין העליונים מעכבים מים מלירד ונמלא תיקון העליונים לעזרת התחתונים: **אבל העליונים אין לריכין לסייע את התחתונים.** כשמתקנין למטה שתיקון של מטה אינו לעזרת עליונים שלא לרעתם שכל זמן שהמים לגיס למטה הנהר מתמעט למעלה והשדות שלהן מתייבשות: **וחילופא במיא דמיטרא.** כגון בעיר שהמים קשים להרפות טיט ולקלקל את הלריכים ועושין להם חריץ בתוכה להוריד המים תוך לעיר אם נתקלקל החריץ כנגד התחתונים וכורין להם העליונים לריכים לסייע את התחתונים לכרות כנגדן שכל זמן שלא ירדו המים התחתונים תוך לעיר יעמדו העליונים במקומן אבל תחתונים אין להן לסייע לעליונים לכרות למעלה שכל זמן שלא ירדו העליונים למטה טוב להן לתחתונים: **ומקנא לעלמה.** בפני עלמה כשמגעת כנגדה אין אחר מסייעה: **המקלחות מים.** מים שרוחין מי מטר: **לניב אחד.** חריץ מתוקן להוריד מי גשמים זו: **כולן מקנאות עם התחתונה.** מסייעות אותה לתקן כנגדה כדפרישית לעיל: **האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא.** בשני הפרסיים היה הקרקע מופקר לכל הקודם להחזיק בו ולפרוע למלך טסקא דהוה מס של קרקע. ואם בא אחד ומחזיק על שפת הנהר מקום שהספינות עולות לגמל וליריך מקום פנוי הרבה לפורקי משאות לספינות ולטוענין מתוכן ומוליאין וזה המחזיק לבנות שם בנין או לחרוש ולזרוע: **חליפא הוי.** שמקלקל מקום לרבים: **אבל סנוקי.** מדינה של מסלקין ליה: **והאידנא דכתבי פרסאי.** לאותן הכותבין שדות על שפת הנהר קבי לך השדה על תוך הנהר מלא לואר הסוס והלוקמין גוררין רחוק מן הנהר שלא לקלקל את מקום הרבים ואם בא אחד והחזיק מן הגדר ולגד הנהר מסלקין ליה לפי שהיה קטיה לבעל הגדר על תוך המים: **ביני אחי.** שדה העומדת ליקח בטסקא ושדות שני אחים סמוכין לה מכאן ומכאן: **ואי משום דינא דבר מלרא.** אם אינו לא אחים ולא שותפים שלא מכח מלרעות בתין על המחזיק ומוסרים אנו היינו מניפים לקחתה שאנו לריכין לקרקע וטוב לכל אחד לקנות בסמוך לו ולא ליקח במקום אחר: **לא מסלקין ליה.** דלא מיכפת ליה לדידע דבר מלרא כלל: **ועשית הישר והטוב.** דבר שאי אתה נאסר כ"ב שתמלא קרקעות במקום אחר ולא תטריח על בן המלר להיות נכסיו תלוקין: **אמת לאימלוי ביה.** שדה היולאה ליימכר ובא אחר ונטל רשות מבן המלרן וא"ל זיל זבון: **נהרדעי אמרי לריך למקני.** דאי לא קנה מיניה מני אמר ליה משטה הייתי בך כדי להטמידה על דמיס הרחויין לה שאם באתי אני אלל הבעלים היה מעלה לי בדמים בשביל שתביאה עלי: **השתא דאמרת לריך למיקנייה מיניה.** ס"ל אין קנייטו של זה כלום שם אייקר או זול מרעת ברשותה דבר מלרא אייקר או זול ולא יוסיף ולא יגרע הלוקח מלקבל דמים שנתן בה דכי אייקר רווחא דבר מלרא הוא וכי זול פסידא דבר מלרא הוא: **ואי לא יהיב ליה מאתן.** דגבי דהאי הוא דאוזיל: **בי מלעי דנכסי.** של מוכר. שדות המוכר מקיפות לה מכל לד: **תזינן אי עידית היא.** דבר העשוי לימכר לעלמו שאינו דומה למאר שדות הסמוכות לה: **וזיניה וזיני.** ואין מלרני המוכר יכולים למלקו שהרי יש ביניהן הפסק:

ואי

מסורת הש"ס

ה) ב"ב ח"ו ב) [שם ז: ח.], ג) כמו אוכלוסא פי' המון עם. ערוך, ד) זו היא גירלא"ם הרא"ש אבל הרי"ף ל"ג שמר רב, ה) בלר אלפס פיתא רב נחמן ומכאן לאיה לפי' ר"ת ועי' בתוספות, ו) עי' תוספות בתוכות שם. ז"ה אבנאנה וכו', ז) קידושין מב: ד"ה ע"ש, ח) בתוכות שם: ע"ש תוס'. קידושין מב:.

תורה אור השלם

1 כִּי נָשְׂאוּ מִבְּנֹתֵיהֶם לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם וְהִתְעָרְבוּ זֶרַע הַקֹּדֶשׁ בְּעַמֵּי הָאֲרָצוֹת וְיַד הַשָּׂרִים וְהַסְּגָנִים הָיְתָה בַּמַּעַל הַזֶּה רִאשׁוֹנָה:
עזרא ט ב

2 וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינָיו יְיָ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וּבָאתָ וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ: דברים ו יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואם נאנו לו וכו' כלכלת' הקציצה כל"ל וסמ"ד: (ב) ד"ה לכריה הל"ל עם ד"ה ואפי' מרבנן וכו' שמותן בו שקורין כל"ל ומיהא משקין נמחק:

מוסף רש"י

הכל לאגלי גפא. לשערי חומות העיר להציב בהן לבמות. לגלי, לבמות, כמו טרוקו גלי. גפת, סתימה, כמו מלא אחר הגפה (ב"ב ח.). לכריא דפתיא. תפילת בור לשתות מים ועל שם הכלי המונח שם בבור תמיד לשתות בו עוברי דרכים, קוריכו פתיא (שם). ואפילו מרבנן. שהכל לריכין למים (שם). דלא נפקא באוכלוזא. שאין הן עלמם באוכלוסא. שאין יולאין בהכאיה לחפור, אלא שוכרים פועלים (שם).

נא א מיי' פ"ו מהלכות שכנים הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קסג סעיף ד:
נב ב ג מיי' שם ופ"ו מהלכות ח"מ הלכה י סמג שם טוש"ע ח"מ שם וטור ש"ע ח"ל שם סעיף ג ופעיף ב:
נג ה מיי' פ"ג מהלכות שכנים הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קמ סעיף ג:
נד ד מיי' שם פ"ו מהל' ת"ת הלכה י ומסג שם טוש"ע ח"מ שם וטור ש"ע יו"ד שם סעיף ג ופעיף ב:
נה ה מיי' פ"ג מהלכות שכנים הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קמ סעיף ג:
נו ו מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמ סעיף ו וטור ח"מ סי' קמ:
נז ז מיי' שם פי"ב הלכה ד ד מיי' שם פי"ג הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קסה סעיף ה:
נח ח מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ו:
נט ט מיי' שם פי"ד הלכה ג [והל"ב] סמג שם טוש"ע שם סעיף כט:
ס י מיי' שם הלכה ד סמג שם טור וש"ע שם סעיף ו:
סא כ ל מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעי' ז [כ"ה בלפס כאן ושוה במכילתין פ"ד לד:]
סב מ מיי' שם פי"ג הלכה ה סמג שם טור וש"ע ח"מ שם סעיף כח: